

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Visitatiestraat 5 (Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2021D255
April 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	11
1.4	Assessmentrapport	12
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	13
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	13
1.4.1.2	Geplande werken	14
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.2.1	Landschappelijke situering	17
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	24
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	37
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	38
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	41
1.5	Synthese	44
2	Bibliografie	45

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Terreinsnede bestaande toestand (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 7: Terreinsnede nieuwe toestand (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 12: Hoogteverloop, NW-ZO.	20
Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO.	20
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: NGI Cartesius).	38
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	41

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	43

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

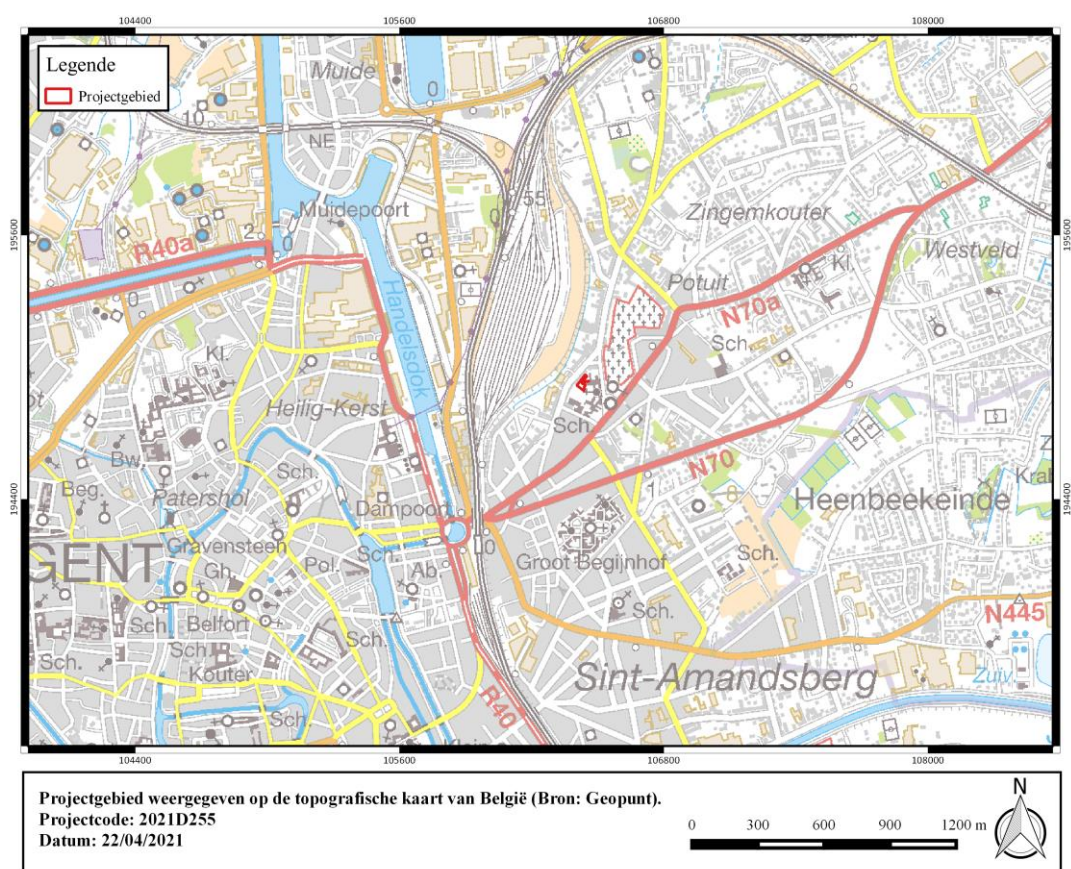
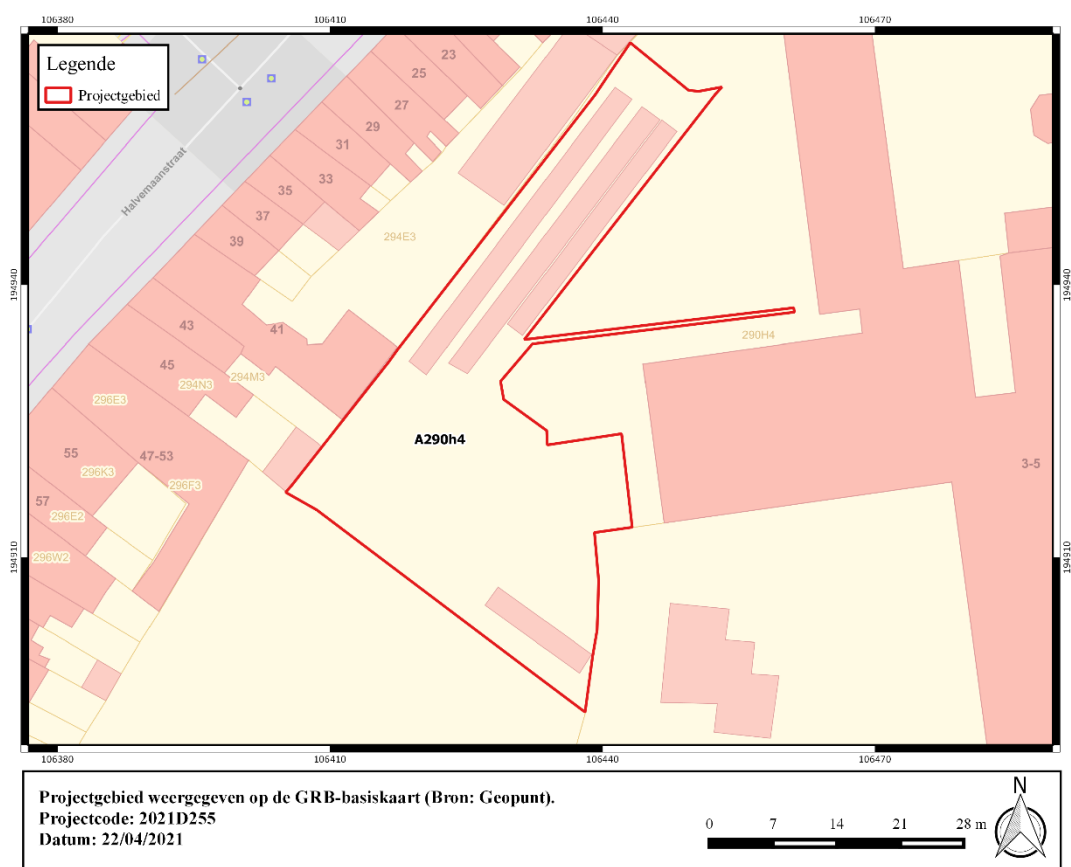
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	Sint-Amandsberg
	Postcode	9040
	Adres	Visitatiestraat 5 9040 Sint-Amandsberg
	Toponiem	Visitatiestraat 5
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 106367 Y _{min} = 194889 X _{max} = 106489 Y _{max} = 194967
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gent, Afdeling 18, Sectie A, nr. 290h4 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 1222 m², het kadastraal perceel waartoe het plangebied behoort is groter dan 3000 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Visitatiestraat 5 Sint-Amandsberg werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Sint-Amandsberg, deelgemeente van Gent, in de provincie Oost-Vlaanderen. Sint-Amandsberg grenst in het noorden aan Oostakker. De gemeente wordt doorkruist door twee oude steenwegen van Gent naar Antwerpen en van Gent naar Dendermonde, alsook door de spoorlijn Gent-Antwerpen.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het Sint-Janscollege Campus Visitatie. Het terrein sluit ten oosten aan bij het schoolgebouw en ten westen aan bebouwing langsheen de Halvemaanstraat.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 1222 m².

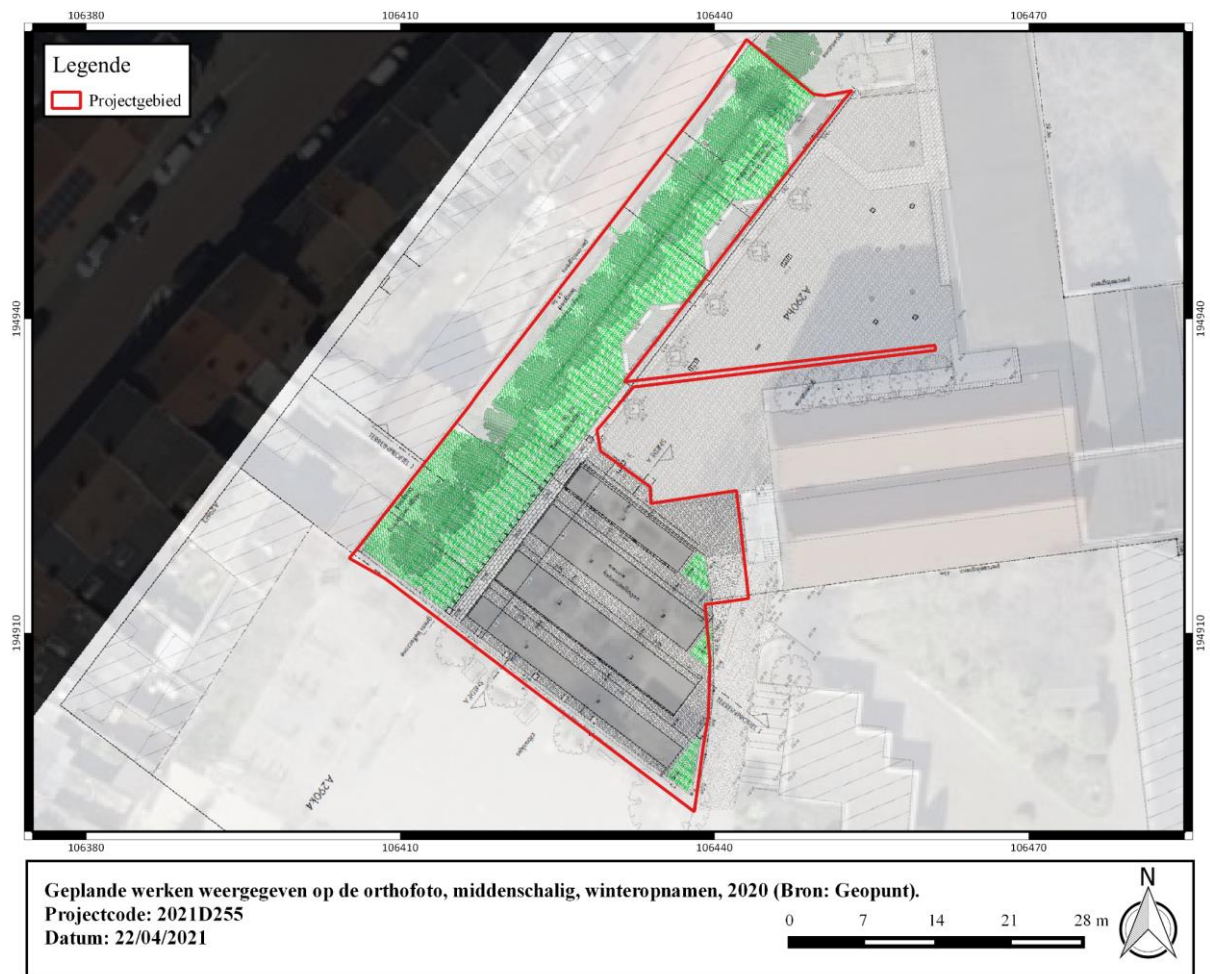
Op heden is ca. 260 m² van het terrein bebouwd en in gebruik als fietsenstalling. Bijkomend is ca. 587 m² verhard. De zuidelijke en zuidwestelijke zone (ca. 375 m²) is in gebruik als groenzone met verspreid een aantal bomen. Ter hoogte van deze groenzone zijn ook een aantal zitbankjes aanwezig.

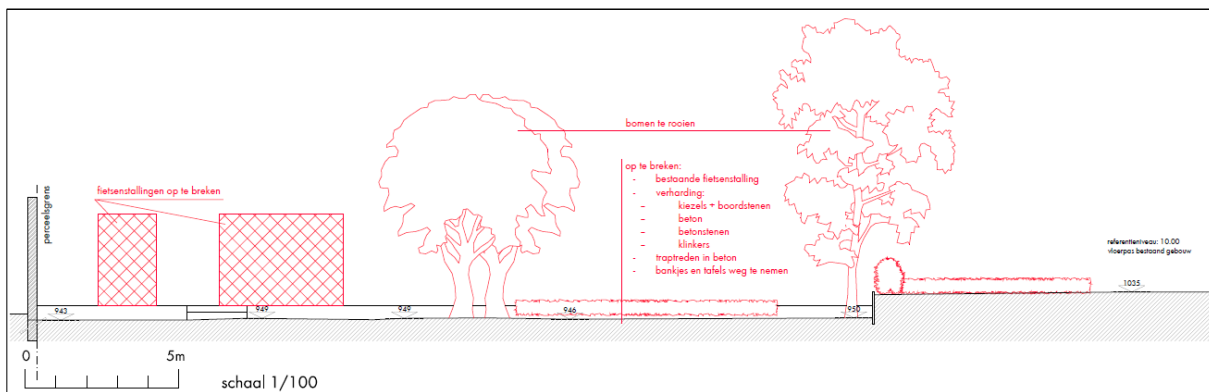
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

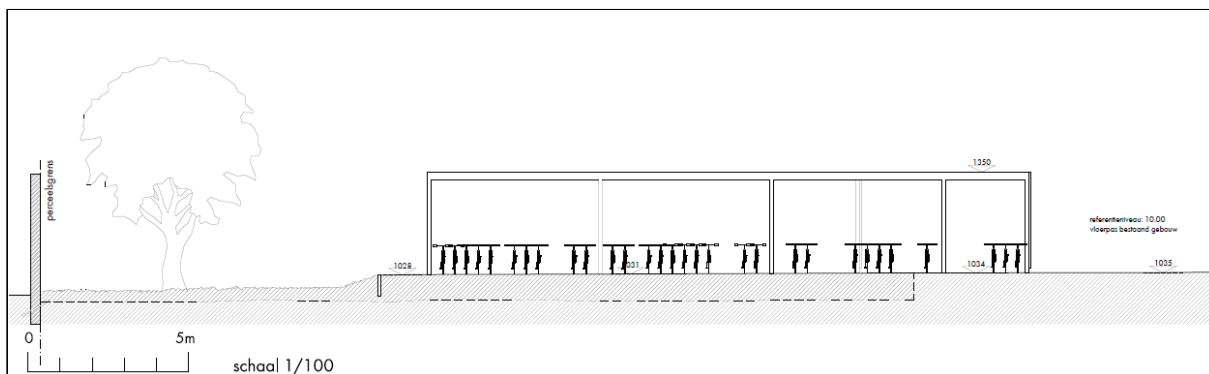
De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe fietsenstalling bestaande uit 4 gebouwtjes. Deze nieuwe fietsenstalling valt deels samen met de zone die op heden lager gelegen is (cfr.infr. 1.4.2). Deze lager gelegen zone wordt ter hoogte van de geplande fietsenstalling opgehoogd zoals duidelijk te zien op onderstaande profieldoorsneden. De nieuwe fietsenstallingen zullen een gecombineerde oppervlakte hebben van ca. 235 m² en worden gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv) en een vloerplaat van ca. 50 cm. De rest van het terrein wordt aangelegd in groenzone of verharding. Voor deze buitenaanleg dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Terreinsnede bestaande toestand (bron: opdrachtgever).

Figuur 7: Terreinsnede nieuwe toestand (bron: opdrachtgever).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden.

Het plangebied is gelegen binnen de Vlaamse Vallei. De Vlaamse Vallei vormt een lage zandige vlakte met een gemiddelde topografische ligging lager dan +10 m TAW. Deze zandige vlakte helt licht naar het noorden af. De Vlaamse Vallei, alsook haar vertakkingen, vormt een complex van deels bedolven pleistocene thalwegen die in opeenvolgende fasen tot diep in het substraat ingesneden werden en tussendoor met oud - quartair - , Eemiaan – en Weichseliaanafzettingen opgevuld werden. Het huidig oppervlak valt samen met het topvlak van de laatste fluvioperiglaciale Weichseliaanafzettingen. Op het einde van het Weichseliaan en doorheen het Holoceen werd dit oppervlak ingesneden door de rivieren en tot laagterras in reliëf gesteld. De verdere ontwikkeling van oostwaartse afstroming via de Schelde tijdens het Holoceen vindt waarschijnlijk zijn oorzaak in de noordelijke afdamming van de naar het noorden afvloeiende pre - holocene Schelde door de vorming van de noordelijk gelegen dekzandruggen. In de Vlaamse Vallei komt op het laagterras een microreliëf voor, dat vooral bij de afzetting van de eolische dekzanden en boreale stuifzanden (duinen) gevormd is, maar ook elementen omvat die van de verwilderde fluvioperiglaciale pre - holocene dalbodem overgeërfd zijn (donken). Deze morfologische eenheden kunnen verschillende meters boven het reliëf uitsteken.¹

Op het grondgebied van Sint-Amandsberg situeren zich een aantal zandheuvels die overblijfselen zijn van boreale stuifzandkoppen van 10 000 jaar oud. De naam van de gemeente verwijst naar de nog bewaarde zandheuvel, de Sint-Amandsberg of Kapelleberg. Rond deze berg ontwikkelde zich in de 19de eeuw het huidige centrum. Het plangebied zelf is gelegen aan de zuidwestelijke voet van deze rivierduin op de rand van een oude buitenbocht van de Schelde. Het plangebied situeert zich op een hoogteligging van ca. 6.8 tot 7.8 m TAW en helt af in westelijke richting. Minder dan 100 meter ten westen van het plangebied loopt de Rietgracht. De Rietgracht (ook wel Bevrijtgracht, Vrytgracht, Grijtgracht of Grietgracht) is een in de 13^e eeuw gegraven waterloop die de grens vormde van het rechtsgebied van de stad Gent.

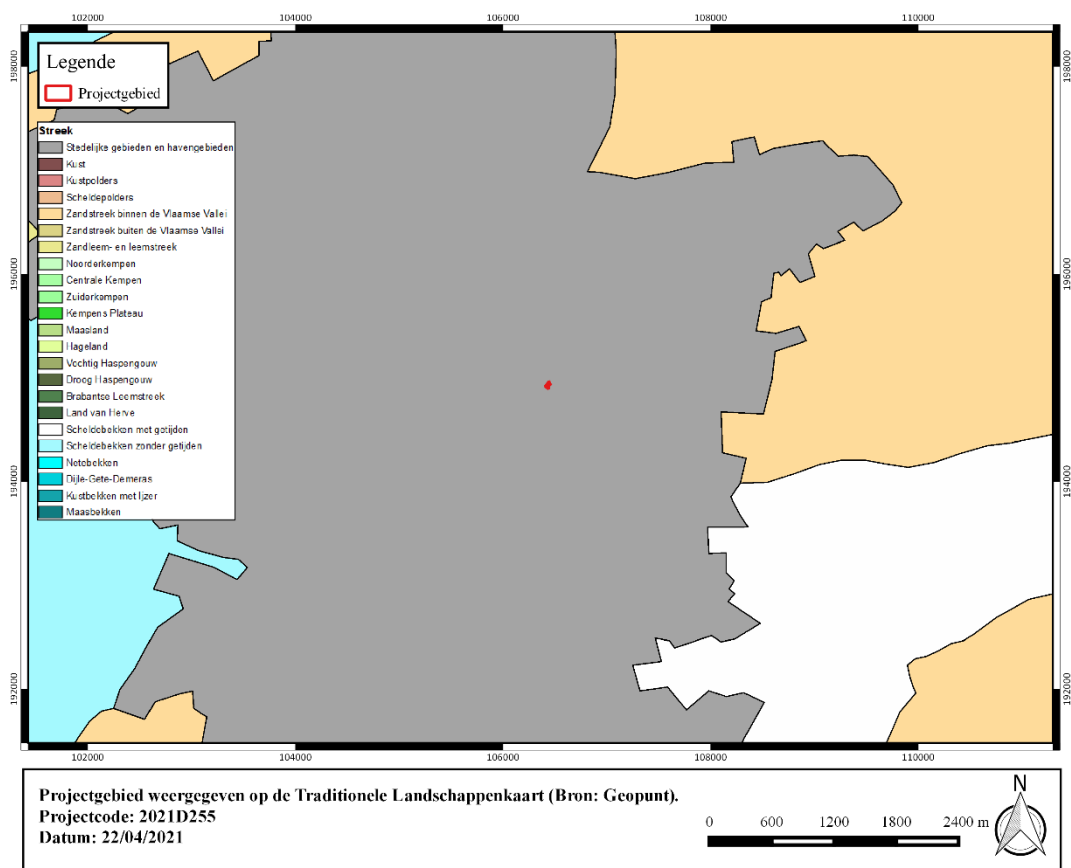
Het lokaal hoogtemodel doet een zekere mate van reliëfwijzigingen vermoeden, die waarschijnlijk het gevolg zijn van de inrichting van de infrastructuur binnen de projectgrenzen. In het zuidwestelijk terreindeel situeert zich een duidelijk lager gelegen zone. Hier situeert zich thans een groenzone met bomen en zitbankjes. Via een trapje wordt de verbinding gemaakt naar de rest van het plangebied, waar zich op heden fietsenstallingen situeren. Vermoedelijk is de zone waar zich op heden fietsenstallingen situeren in het verleden geëgaliseerd om het geschikt te maken voor bewoning. De grond die hiervoor nodig was werd allicht gewonnen in de thans lager gelezen groenzone. De impact van deze reliëfwijzigingen op de bodemgesteldheid of de bewaringstoestand van eventueel archeologisch erfgoed is op basis van de gekende gegevens niet met zekerheid te bepalen.

Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen in het bekken van de Gentse Kanalen (deelbekken: Gentse Binnenwateren).

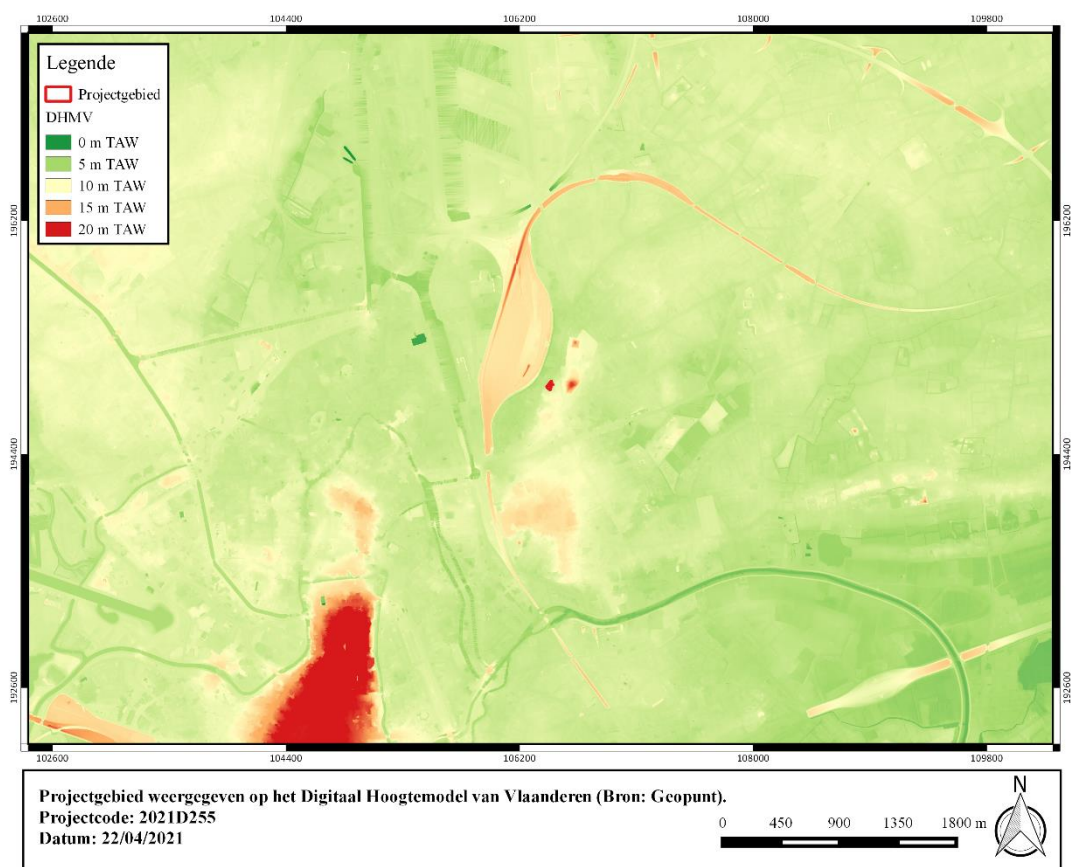
Het landschappelijk kader – aan de flank van een holocene rivierduin binnen de Vlaamse Vallei – moet een aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars in de regio.

¹ De Moor, G. 2000. Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad 22, p.6.

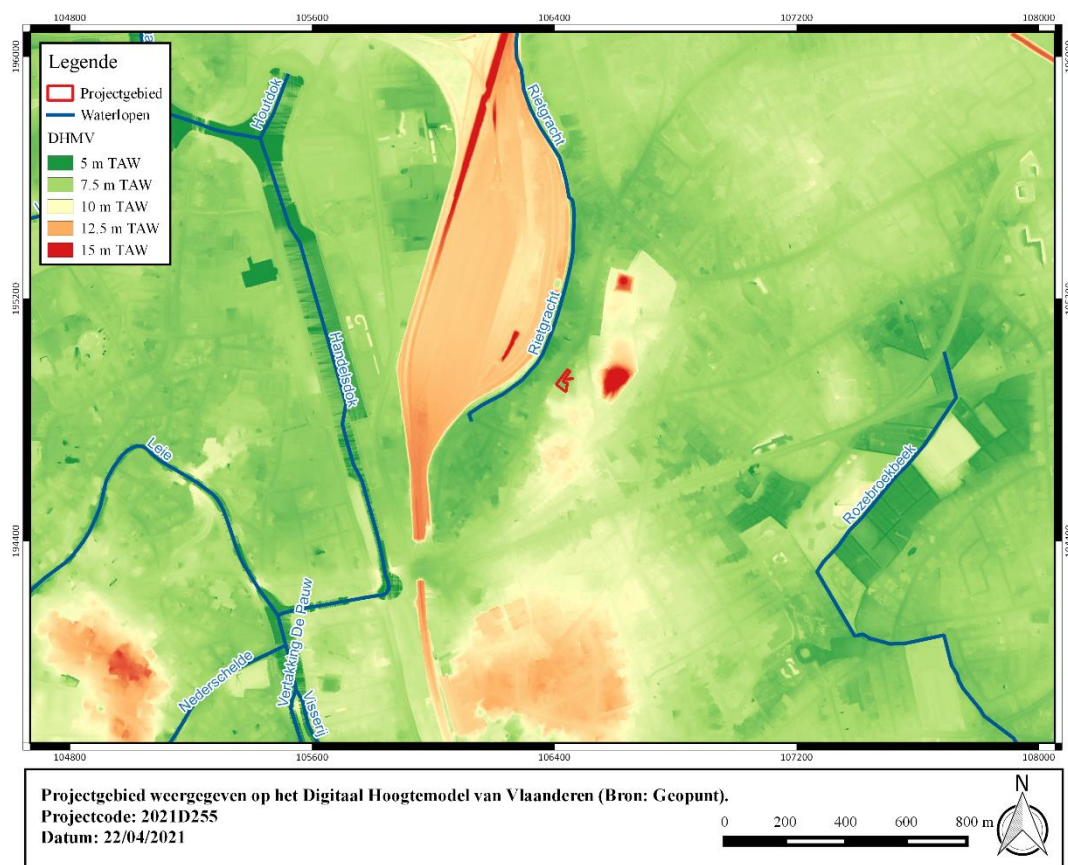

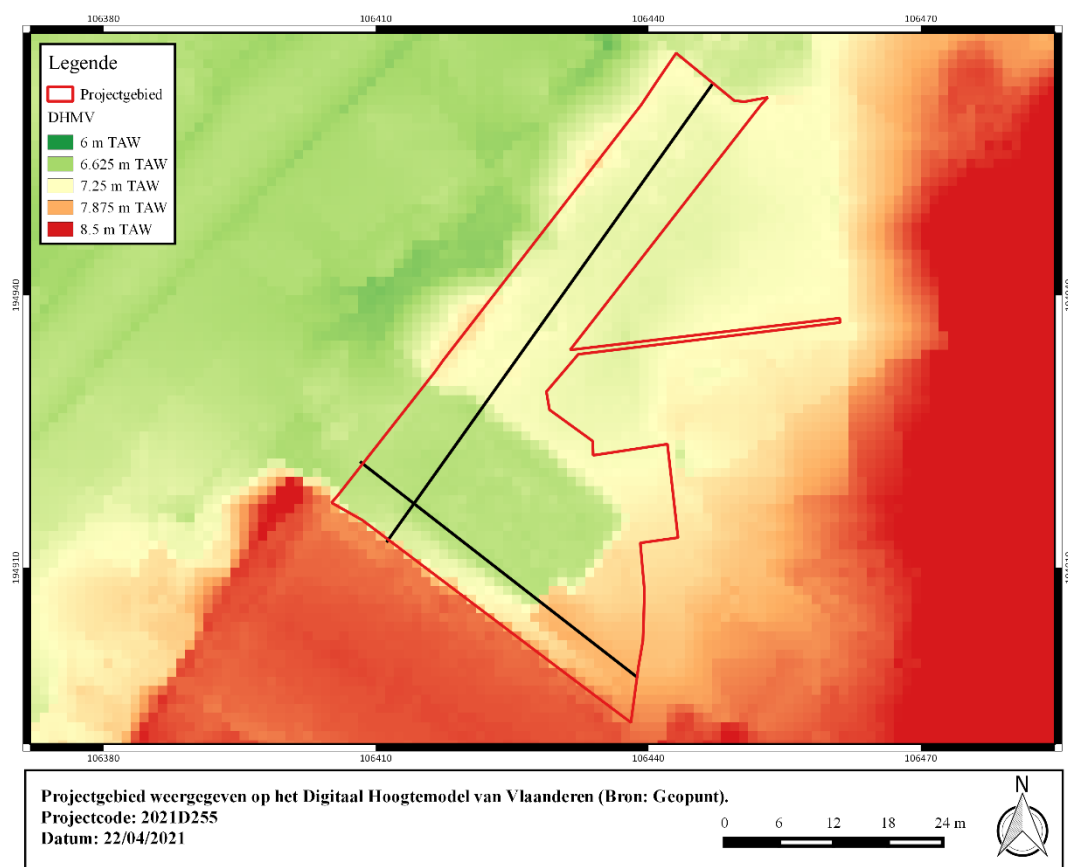
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

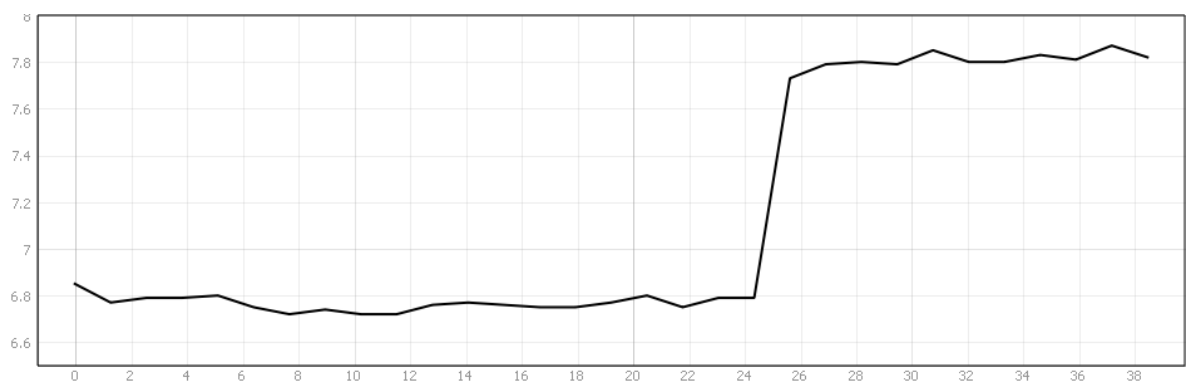

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

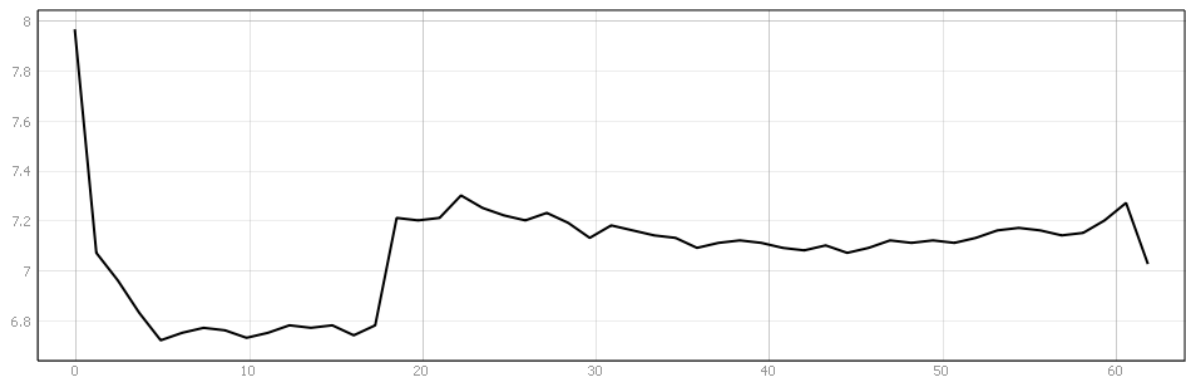

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Hoogteverloop, NW-ZO.

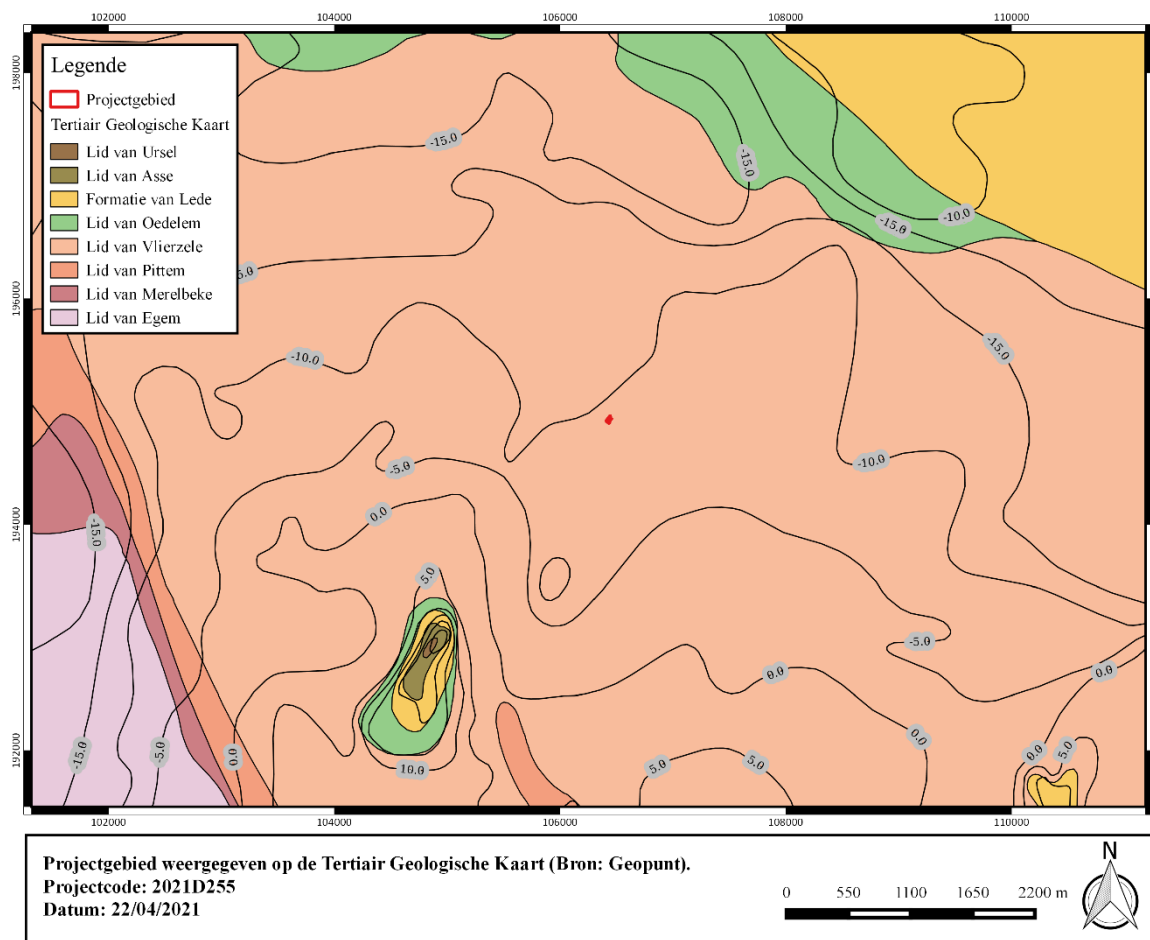

Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge)**. De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het Lid van Vlierzele is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

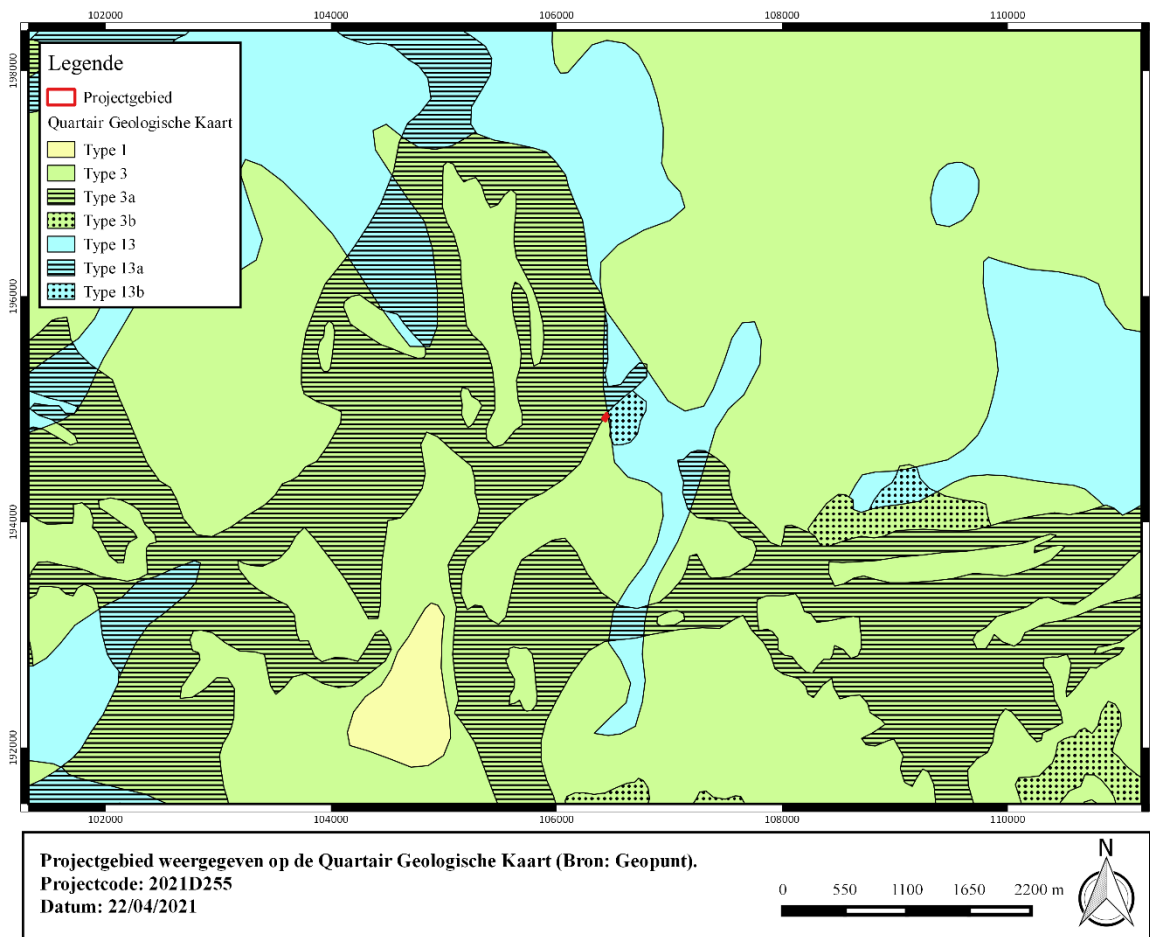
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

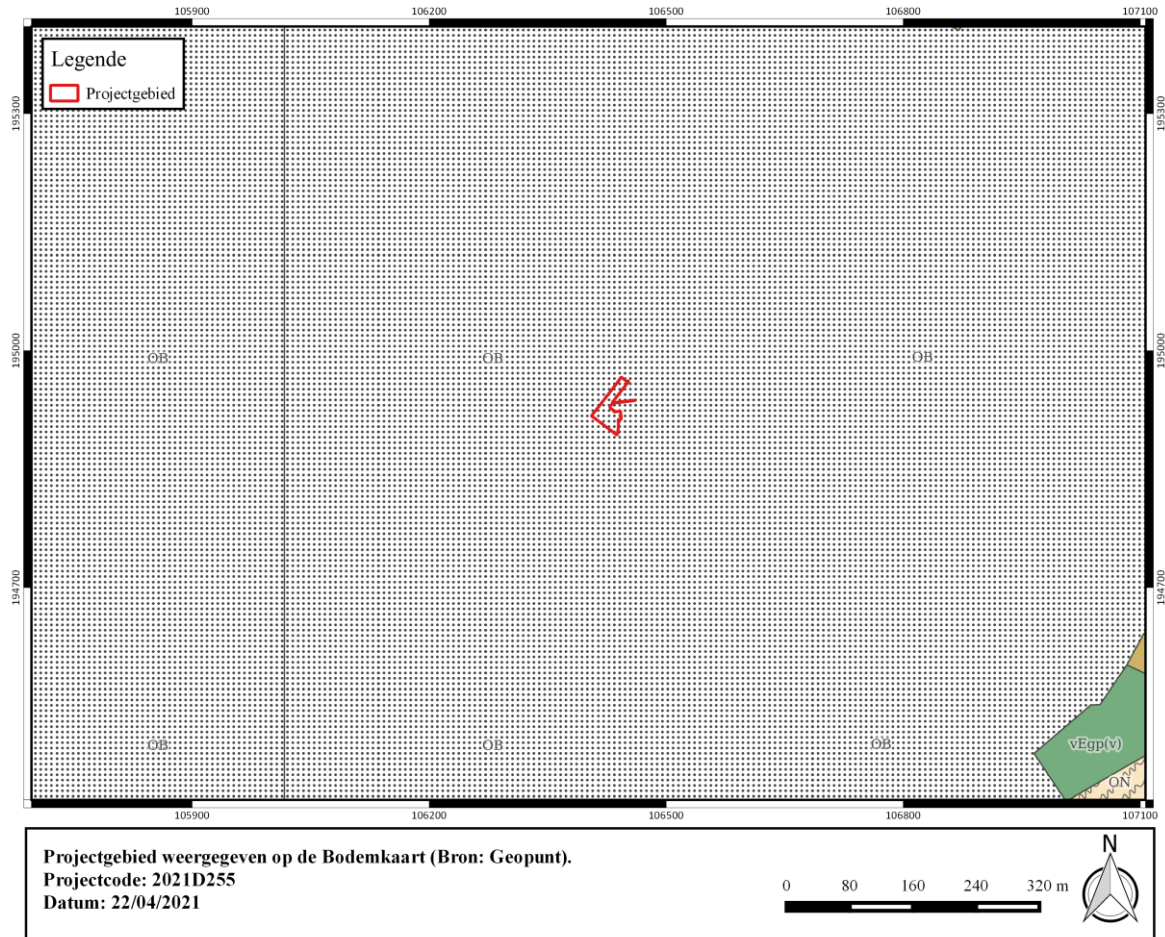
De rivierduin waarop het plangebied gelegen is wordt aangeduid als type **13b** waarbij de top bestaat uit een zandige eolisch afzetting uit het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

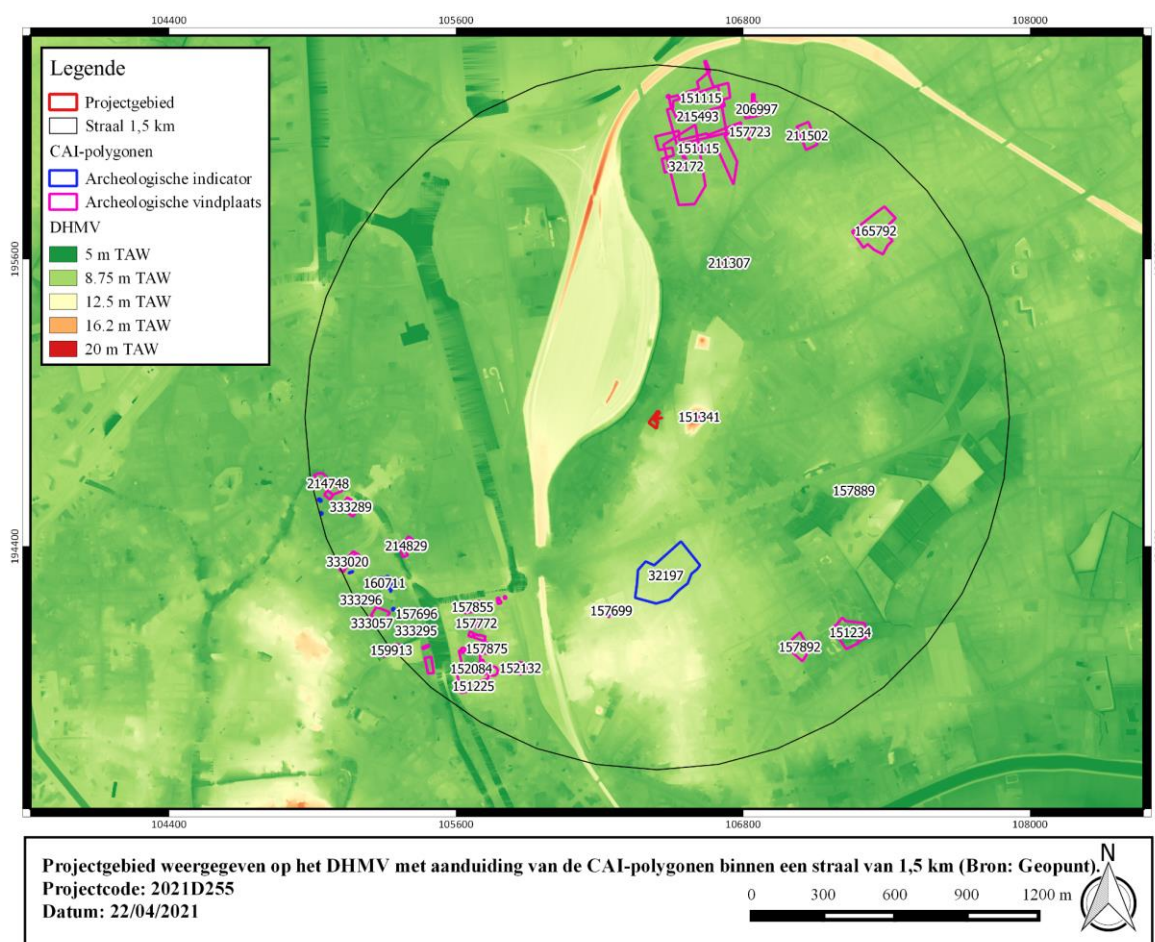
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn reeds een groot aantal archeologische vindplaatsen en indicatoren gekend, mede dankzij het werk van de Gentse dienst stadsarcheologie. Een groot deel van deze vindplaatsen bevindt zich ten westen van het onderzoeksgebied, in het Sint-Baafsdorp rondom de Sint-Baafsabdij of in de historische kern van Gent. Ten noorden van het huidige onderzoeksgebied zijn bij verschillende onderzoekscampagnes aan de Hogeweg resten aangetroffen die wijzen op aanwezigheid tijdens het neolithicum en bewoning tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Tevens werden er enkele grote grafmonumenten uit de bronstijd in kaart gebracht. Ook uit de vroege middeleeuwen werden er crematieresten en aardewerk aangetroffen. Ook aan de Waterstraat en Lijnmolenstraat werden indicaties waargenomen voor de aanwezigheid tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Ook ten zuiden van het onderzoeksgebied, aan Herlegem en de Duyvenstaartstraat, werden resten gerecupereerd die wijzen op aanwezigheid tijdens het neolithicum en metaaltijden of Romeinse periode. Op basis van de gekende archeologische vindplaatsen kan gesteld worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied quasi continu mensen aanwezig zijn sinds het neolithicum.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

32172	Opgraving (1983); NK: 250 m Late ijzertijd: twee grote circulaire structuren (grafheuvel) met crematies, vierkant gebouwplattegrond met zes evenwijdige palenrijen (vermoedelijk drieschepig), diepe (water)put die als drenkplaats voor het vee werd gebruikt. Romeinse tijd: meerdere Romeinse brandrestengraven, onder andere een trapeziumvormige grafkuil met twee potjes (waarvan één met een jachttafereel). Bron: Vanmoerkerke J., 1985. Vierkante grafstructuur uit de ijzertijd aan de Hogeweg. In: Stadsarcheologie Gent 9, 2, 42-51
40148	Controle van werken; NK: 15 m 18de eeuw: los menselijk botmateriaal (maakt deel uit van het kerkhof voor de parochie Sint-Baafs tussen 1784 en 1878).
151094	Opgraving Romeinse tijd: dakpannen - aardewerk Middeleeuwen: kerk - vlakgraven Bron: Stoops G. 2008, Gandastraat 5, Sint-Baafsabdij, Abdijkerk, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 25-27
151115	Mechanische prospectie (2010); NK: 15 m Metaaltijden: aardewerk, paalkuilen, greppelfragmenten. Bronstijd: grachtfragmenten van een circulair grafmonument met vermoedelijke diameter van 27 m met paalkuilen en protohistorische besmeten wandscherven. Late bronstijd: paalgat, kuil met een fragment van een besmeten pot, crematieresten die mogelijk een restant zijn van een beenderpakgraf met onderaan een schedelfragment, grafmonumentje en greppel die wellicht deel uitmaakt van dit circulair grafmonumentje. Vroege ijzertijd: grachtfragment waarin een bijna volledig profiel van een geknikte schaal werd gevonden. Romeinse tijd: gracht met twee scherven (o.a. van een terra sigillatabord type Dragendorf 18 uit de Flavische tijd einde 1ste – begin 2de eeuw). De gracht was voorzien van een enkelbreker wat, samen met de afmetingen, zou wijzen op een defensieve functie. Merovingische periode: aardewerk, crematieresten. Bron: Laloo P. & Blanchaert H., 2010. Gent - Hogeweg Archeologisch proefsleuvenonderzoek 19/05 - 08/06/2010, Gate - rapport 4.

151199	Opgraving Romeinse tijd: Een op de zavel opgebouwde vuurplaats. Op de zavel lag een dikke laag organisch verschraald lemig zand, door de hitte tot een oranje korst gebakken. Hierop en erin gedrukt lagen dakpanfragmenten (zowel tegulae als imbrices). Het kon niet uitgemaakt worden of het om een open vuurplaats ging dan wel een ovenconstructie - aardewerk Middeleeuwen: kerkhof Bron: Stoops G. 2008, Gandastraat 7-9, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 28-32.
151225	Opgraving 16e eeuw: resten van het Novum Castrum/Nieuw Kasteel (later Spanjaardenkasteel): Bron: Laleman M.-C. 2008, Slachthuisstraat, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 157-160
151234	Mechanische prospectie (2006); NK: 15 meter Romeinse tijd: resten van oud vaatwerk, van urnen, kruiken, schotels, bronzen nagels (volgens de auteur twijfelachtig of dit daadwerkelijk Romeins was, waarschijnlijk een jongere datering) Volle middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht - Cirkelvormige grachtstructuur. Er werden geen aanwijzingen gevonden van een motte; het gaat dus wellicht om een site met walgracht. Sporen van de oeverbeschoeiing van de brug werden teruggevonden en kunnen gedateerd worden in de 14de eeuw. Het binnenareaal werd niet onderzocht. - grachten, niet gerelateerd aan de site met walgracht, waarin prehistorisch aardewerk (ijzertijd) en middeleeuws aardewerk werd gevonden. Bron: Stoops G. 2008, Sint-Amandsberg, Duivestaartstraat, Herlegem, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 176-180
151341	Opgraving (2008); NK: 15 m 18de eeuw: restanten van twee bakstenen trapconstructies, funderingen van de kapel. Bron: Berkers M., e.a. 2009. Archeologisch onderzoek in Gent in 2008 (O.-vl.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 32, 84-87.
152084	Opgraving Neolithicum en ijzertijd: een belangrijk niveau uit het neolithicum en ijzertijd met talrijke voorwerpen in silex met kleine afmetingen (einde Tardenoisien) en

	fragmenten van vaatwerk uit de Halstatt- en La Tène-periode, opgegraven in de ruïnes van de St-Baafsabdij Romeinse tijd: talrijke sporen en kuilen – aardewerk - 4 grootbronzen van Sabina, Hadrianus en Antoninus Pius (2), 2 kleinbronzen van Constantinus I en Valentinianus III Middeleeuwen: aardewerk – kuilen – paalgaten – bouwsporen Sint-Baafsabdij – restanten brouwerij – tientallen begravingen - 16e eeuw : restanten Spanjaardenkasteel Bron: Laleman M.C. & Raveschot P. 1988, De Sint-Baafsabdij in Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 11, pp. 46-47
152132	Opgraving Merovingische periode: deels onder de natuurstenen funderingen van de kerk: vierkante houten waterput , waarin een kam, een mantelspeld en aardewerk werd gevonden Volle middeleeuwen: natuurstenen muurresten van het koor van de vermoedelijke parochiekerk van het Sint-Baafsdorp. Bron: Ervynck A. e.a. 1991, Een laat-Merovingische waterput uit Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 15, p. 2
157521	Opgraving (2008) 19^e eeuw: Parallel lopend baksteenmassief waarvan beide boorden waren afgedekt met grote blauwe hardsteenblokken. Waarschijnlijk gaat het hier om de smalle watergeul naast het baksteenmassief van het Paddegat waardoor het water stroomde dat het smalle onderslagrad in beweging moest brengen.
157710	Opgraving Romeinse tijd: aardewerk Middeleeuwen: Brouwerij van de abdij: vloerniveaus, steunfunderingen - aardewerk 16e eeuw: stenen kanonskogels die in verband kunnen gebracht worden met het Spanjaardenkasteel Bron: Raveschot P. & Van de Walle R. 1982, Vondstmeldingen. Buitenhof, in: Stadsarcheologie 6/3, p. 39
157723	Mechanische prospectie (1995); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: dubbel lineair spoor met daarin aardewerkfragmenten. Bron: Laleman M.C., e.a., 1995 Vondstmeldingen. Sint-Bernadettestraat 158-174, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 19 afl. 3, 44-45.

157748	Controle van werken (1994); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk - drie treden, en de begrenzing van deze trap aan westzijde bestaande uit een massieve muur in Doornikse steen. Bron: Laleman M.C. & Stoops G. 1994, Vondstmeldingen. Gandastraat, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 18 afl. 2, pp. 54-55
157768	Controle van werken (1992); NK: 15 meter Late middeleeuwen: huis Bron: Laleman M.C. & Raveschot P. 1992, Vondstmeldingen. Sint-Machariusstraat - Spanjaardstraat, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, jg. 16, afl. 3, p. 43
157772	Mechanische prospectie (1991); NK: 15 meter Late middeleeuwen: muurrest in Doornikse kalksteen die in het verlengde ligt van een muur die beschouwd wordt als de 13de eeuwse omheiningsmuur rond het abdijcomplex. Mogelijk kan het hier echter ook gaan om een restant van de meest noordelijke muur waarlangs de Leie liep. Bron: Raveschot P. & Rondelez P., 1991. Vondstmeldingen. Buitenhof - Lucas Munichstraat, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 15 afl. 3, 36.
157779	Mechanische prospectie (1991); NK: 15 m 16de eeuw: zuidwestelijke hoek van een vierkante bakstenen constructie werd vrij gelegd. Nagenoeg de volledige vloer was bewaard gebleven. Het gaat om het voormalige kruitmagazijn van het Spanjaardenkasteel. Bron: Van Doorne G., 1991. Vondstmeldingen. Schoolkaai, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, jg. 15 afl. 3, 39.
157784	Mechanische prospectie (1991); NK: 150 meter Midden-Romeinse tijd: greppel, verscheidene paalkuilen. Late middeleeuwen: begraafplaats met grafkuilen en knekelputten. Verschillende sporen van kistbeslag werden geregistreerd. Veel kisten waren voorzien van vier driehoekige of ronde hengsels. Tot in de onderste graven werd hoogversierd aardewerk gevonden, wat wijst op een laatmiddeleeuwse datering. 16de eeuw: laag met 16de tot 19de-eeuws materiaal uit de Slachthuisperiode. Daarnaast muurresten uit Doornikse kalksteen die kunnen geïdentificeerd worden met het 16de eeuw Spanjaardenkasteel. Onbepaald; kuil met (Romeins ?) bouwpuin. Bron: Laleman M.C., e.a., 1991. Vondstmeldingen. Slachthuisstraat, Slachthuis, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, jg. 15 afl. 1, 63-64.
157818	Opgraving (1978); NK: 15 meter

	Romeinse tijd: intaglio. 19de eeuw: afvalkuil waarin een 14-tal voorwerpen in pijpaaarde met afbeeldingen van hoofdjes werden gevonden. Bron: Bockstael P., 1986. Verloren voorwerpen: een Romeinse intaglio, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 10 afl. 2, 67-72.
157830	Opgraving (1985); NK: 15 meter Romeinse tijd: kuilen, paalsporen, luxewaar. Vroege middeleeuwen: diverse strata met vroegmiddeleeuws en middeleeuws materiaal. Late middeleeuwen: huis met in de kern romaanse constructie en gelijkvloers in Doornikse kalksteen; gouverneurswoning met resten in Doornikse kalksteen, baksteen en vloerniveaus van vroegere fasen van de woning. Bron: Laleman M.C., 1985. Vondstmeldingen. Prooststraat, Gouverneurswoning, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 9 afl. 2, 60.
157846	Controle van werken (1983); NK: 15 m 16de eeuw: metselwerkmassieven uit baksteen en Doornikse kalksteen. De ligging en de aard van het metselwerk laten toe deze massieven te interpreteren als restanten van het Spanjaardenkasteel. Wellicht gaat het om overblijfselen van de noordoostelijke bastion. Bron: Laleman M.C. & Raveschot P., 1983. Vondstmeldingen. Kasteellaan, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, jg. 7 afl. 3, 34.
157855	Controle van werken; NK: 15 m 16de eeuw: OW-gericht baksteenmassief; het betreft een gedeelte van de funderingen van de noordelijke omheiningsmuur van het Spanjaardkasteel uit het midden van de 16de eeuw. Bron: Laleman M.C., 1982. Vondstmeldingen Schoolkaai, in: Stadsarcheologie 6/2, 47-48.
157875	Opgraving (1979-1979); NK: 150 meter Romeinse tijd: Gallo-Romeins aardewerk, concentraties van dakpannen, paalgaten die op een eerste bewoningskern zouden kunnen wijzen, een mogelijk 6-postenspieker, kuilen (zandontginning ?). Volle middeleeuwen: sporen van een klein, éénschepig houten gebouw, een rij van 7 paalkuilen. Late middeleeuwen: reducerend gebakken aardewerk, funderingen van muren in Doornikse kalksteen, kelder en twee tegelvloeren (waarvan 1 met 13de-eeuwe gehistorieerde tegels).

	16de eeuw: sporen van het Spanjaardenkasteel. Bron: Van den Eynde G., 1983. De Sint-Machariuswijk te Gent, opgravingscampagne 1978-1979. Studie van het Gallo-Romeins en vroegmiddeleeuws aardewerk in hun historische context, onuitgegeven licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
157892	Mechanische prospectie (1981); NK: 15 m Neolithicum: fragment van een gepolijst bijl. Romeinse tijd: aardewerk. Late middeleeuwen: ploegsporen. 17de eeuw: kuilen. Bron: Van den Eynde G., 1983. De Sint-Machariuswijk te Gent, opgravingscampagne 1978-1979. Studie van het Gallo-Romeins en vroegmiddeleeuws aardewerk in hun historische context, onuitgegeven licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
159913	Opgraving (2011) Middeleeuwen: aanlegplaats - oude kaaimuur die aan de binnenzijde besmeerd was met een pekachtige substantie. In het oosten bestaat de kaaimuur uit baksteen, halverwege wijzigt de muur in opbouw met grote blokken Doornikse kalksteen aan de waterkant en daarchter een bakstenen opbouw. Het deel met de Doornikse kalksteen is vermoedelijk ouder dan het oostelijk deel. Bron: Van de Velde E. e.a. 2011, Oude Beestenmarkt te Gent (gem. Gent). Archeologische opgraving, Condor Rapporten 33
160711	Controle van werken (1995) Late middeleeuwen: De ligging buiten de bebouwde zones van de stad en de aanwezigheid van misbaksels wijst op een identificatie van deze vindplaats als pottenbakkerij. Bron: Berkers M. e.a. 2011, Steendam: laatmiddeleeuwse pottenbakkersvondsten, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2011. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent reeks 2, nr. 5, 151-168
165792	Mechanische prospectie (2013), NK: 5 m Vroeg-Romeinse tijd: kuil met handgevormd aardewerk. Bron: Smet J., Van Goidsenhoven W., 2013. Archeologisch Vooronderzoek Lijnmolenstraat (Gent), Ruben Willaert Rapport 55, Sijsele.
206997	Opgraving (2014); NK: 15 m Ijzertijd: waterput.

	Vroege ijzertijd: spieker, palenrij. Romeinse tijd: paalkuilen, kuilen. Midden-Romeinse tijd: brandrestengraf, greppels geassocieerd met aardewerk, houtskoolrijke sporen. Nieuwste tijd: puinrijke kuilen, paalsporen. Bron: Bruggeman J., Reyns N., 2015. Archeologische opgraving Gent- Sint-Bernadettestraat, rapporten All-Archeo 248, Temse.
211307	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 m Nieuwste tijd: enkele greppels en kuilen. Bron: Hoorne J., De Kreyger F., De Brant R., 2015. Sint-Amandsberg - Staf Bruggenstraat. Archeologisch vooronderzoek - oktober 2015, DL&H-Rapport 25, Adegem.
211502	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 m Ijzertijd: enkele scherven handgevormd aardewerk. Nieuwe tijd: sporen van landbewerking, systeem van drainage- of perceelsgreppels. Onbepaald; enkele geïsoleerde paalkuilen. Bron: Demoen D., De Cleer S., 2014. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Gent, Sint-Amandsberg, Waterstraat, BAAC Vlaanderen rapport 93, Gent.
214747	Opgraving (2015); NK: 15 m Volle middeleeuwen: aanplempingslagen. Late middeleeuwen: kuilen en twee ovenrestanten. Nieuwe tijd: resten van baksteenstructuren in de achtererven. 19de eeuw: resten van leerlooierskuipen, kalkputten en werkruimten, verschillende resten van bakstenen structuren. Bron: Van Remoorter O. Schellens S., Vanoverbeke R. 2016: Archeologische opgraving Gent Bibliotheekstraat, BAAC Vlaanderen rapport 210, Gent.
214748	Opgraving (2015); NK: 15 m Late middeleeuwen: ophogingspakketten aardewerk, botmateriaal en organische resten, mogelijk te relateren aan een stortplaats in deze periode. Inhumatiegraf (geïsoleerde kistbegroving). Nieuwe tijd: gedempte gracht geflankeerd met paaltjes, wellicht te interpreteren als bleekweidegracht. Twee gemetste waterputten. 18de eeuw: resten van de barakken van het leger van de Britse hertog.

	19de eeuw: muurresten van verschillende bouwfasen. Bron: Billemont J., Sadones S., Vanoverbeke R. 2016: Archeologische opgraving aan de Minnemeers te Gent, BAAC Vlaanderen Rapport 266, Gent.
214829	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 m Nieuwe tijd: 3 m dik ophogingspakket Nieuwste tijd: funderingen en regenwaterputten. Bron: Vanoverbeke R., 2016. Archeologische prospectie te Gent, Blekersdijk 38-40, Ham 47-51, BAAC Vlaanderen Rapport 315, Gent.
215493	Opgraving (2011); NK: 15 m Neolithicum: lithisch materiaal. Laat-neolithicum: kringgreppel. Midden-bronstijd: 12 grafmonumenten. Vroege ijzertijd: grafstructuur met grote grafkuil centraal in een ‘dodenhuisje’ (lijkt op zespalige spieker) met een beperkte hoeveelheid menselijk bot en twee volledige potten; het geheel was afgedekt met verbrand graan. Tevens huizen en bijgebouwen. Late ijzertijd: vierkante enclosure, rituele greppels, klein grafveldje, 4 grafstructuren (één graf had resten van drie individuen), erf met waterput. Vroeg-Romeinse tijd: drie brandrestengraven, verschillende erven met gebouwplattegronden, wegtracé met karrensporen en afgebakende greppels. Vroege middeleeuwen: drie gelijkarmige fibulae. Nieuwe tijd: oude akkerlaag met materiaal uit de late middeleeuwen en nieuwe tijden. 20ste eeuw: loopgravencomplex en mogelijk schuilkelder uit WOII. Bron: Dyselinck T., 2013. Gent Hogeweg. Vlakdekkende opgraving, BAAC-rapport A11.0045, 's Hertogenbosch.
333020	Controle van werken (1997); NK: 15 m Volle middeleeuwen: gedempte gracht in 1893 (Baudelovest of St-Jansgracht) Late middeleeuwen: bakstenen muurrest (deel van het hof van Herzele?), bakstenen muur die mogelijk onderdeel is van de kade. Nieuwe tijd: uitbraakspoor van bakstenen muur. 16de eeuw: muurresten behorende tot een vleugel van de Baudelo-abdij.

	Onbepaald: éénsteensmuur uit baksteen haaks op de straatas, muurresten of erbij horende structuren op de zuidzijde van de gracht. Bron: Laleman M-C, Raeymaekers E., Stoops G., Vondstmeldingen. Ottogracht. Stadsarcheologie Gent, bodem en monument in Gent, 1996, jg. 20, nr. 3, pp 61-63
333056	Controle van werken (1983); NK: 15 m 20ste eeuw: dubbelmondige bakkersoven. Bron: X., Gent, Gildestraat 23 (Hoek Houtbriel), in: Tijdschrift voor Geschiedenis van Techniek en Industriële Cultuur, 1983, nr. 2, 38-39.
333065	Opgraving (1977); NK: 15 m Late middeleeuwen: huis. Loopniveau met aangestampte zavelbevloering en vuurplaat. Nieuwe tijd: afvalput / beerput. Kuil met divers vondstenmateriaal: geglazuurd rood aardewerk, pijpekoppen, blauwgrijs aardewerk, een munt. Daarnaast vloerniveau met tegels. 18de eeuw: pijparden plaatje met figuurtje (vogel) in reliëf; versiering van feestgebak (pataçon) (late middeleeuwen) Volle middeleeuwen: rood geglazuurd aardewerk, blauwgrijs aardewerk, siegburgkeramiek, aardewerk met leemglazuur, pijlpunt (?), meslemmet (?), bronzen munt en bronzen gesp. Gevonden tussen de verschillende vloerniveaus, geen echt onderscheid in beschrijving Late middeleeuwen: muurresten (oudste bouwfase). Bron: X, Vondstmeldingen, 4, Goudstraat 18-20, archeologisch onderzoek, in: Stadsarcheologie Gent, 1978, jg. 2, nr. 1, pp 23-24.
333176	Opgraving (1978), Controle van werken (1985); NK: 15 m Volle middeleeuwen: opeenvolgende vloerniveau's, bakstenen muren, aardewerk. 17de eeuw: Klooster van de zwarte zusters of zwarte Augustinessen. Majolicategels met hierop zeewezens en andere voorstellingen (schip, kikker,...) gerecupereerd tijdens de afbraak van het klooster in 1985. Bron: Swimberghe P, Vondstmeldingen, 8. Houtbriel 23-25, in: Stadsarcheologie Gent, 1985, jg. 9, nr. 2, 56-58.
333289	Opgraving (1987); NK: 15 m Late middeleeuwen: gedempte Minnemeersgracht met onderin aardewerk Nieuwste tijd: beluikshuizen, fabriek Desmet-Gecquier, resten in baksteen, diverse ruimtes, waterput. Bron: Raveschot P, Industrieel onderzoek aan de Minnemeers,

	Verslag van een eerste opgraving, in: Tijdschrift van Geschiedenis van Techniek en Industriële cultuur, Gent, 1987, jg. 5, nr. 3-4, pp 56-59.
333295	Controle van werken Volle middeleeuwen: restanten eerste stadsomwalling Bron: Laleman M-C, Vestingsmuur met waltoren, in: Oude koeien uit de gracht, tentoonstelling, Gent, 1979, pp 9-10.
333407	Controle van werken (1983) 16 ^e eeuw: woonhuis Bron: Deseyn G, Vondstmeldingen, 6. Tussen 't Pas, in: Stadsarcheologie Gent, jg. 7, nr. 2, pp 40-43
333408	Controle van werken (1995); NK: 15 m Onbepaald: resten in baksteen, baksteenmassief (brug of kademuur). De gracht werd in 1892-94 gedempt. Bron: Stoops G, Vondstmeldingen, 6. Tussen 't Pas, in: Stadsarcheologie Gent, 1995, jg. 19., nr. 4, 47-48.
333543	Opgraving 16e eeuw: bakstenen muurresten, daktegelfragmenten, kuil

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

151262	Indicator; NK: 15 meter Middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
157797	Historisch onderzoek; NK: 150 m Late middeleeuwen: middeleeuws godshuis. Reeds in de 13de eeuw had het de functie van proveniershuis, armenhuis en gasthuis. Tot nog toe werden er geen materiële sporen aangetroffen van dit godshuis.
333491	Indicator cartografie Late middeleeuwen: Klooster van de arme klaren

Toevalsvondst

157696	Toevalsvondst Onbepaald: restanten van een bakstenen constructie. Waarschijnlijk gaat het om overblijfselen van een sluis of een onderdeel van een stadsvolmolen
157699	Toevalsvondst (1997); NK: 150 m 18de eeuw: menselijke skeletten die in verband kunnen gebracht worden met de begraafplaats voor de parochies Sint-Baafs, Sint-Jacob en Heilig-Kerst die hier gelegen was tussen 1784 en 1878.
157886	Toevalsvondst Karolingische periode: versierd kapiteel; mogelijk in verband te brengen met de Sint-Baafsabdij
157889	Toevalsvondst; NK: 15 m Laat-neolithicum: driehoekige pijlpunt in lichtgrijze vuursteen met een schacht en twee afgebroken weerhaken. Bron: S.n., 1978. Vondstmeldingen. Sint-Amandsberg, Rozebroekslag, 23, in: Stadsarcheologie 2/2, 26.
333067	Toevalsvondst (1990); NK: 15 m Onbepaald: ijzeren plaatje, vorm van een zgn. spaans schild en lijkt in koper geslagen; licht beschadigde voorzijde toont een heraldisch motief (leeuw) – gepolychromeerd Bron: andenberghe S, Een bodebustefragment uit Gentse opgravingen, in: stadsarcheologie Gent, 1993, jg. 17, nr. 4, pp 30-31.
333296	Toevalsvondst 18^e eeuw: Vogelfiguurtje vervaardigd uit groene glaspasta: Dekselknop of versieringselement
333405	Toevalsvondst Late middeleeuwen: Groep misbaksels, naast enkele in reducerend gebakken aardewerk, voornamelijk in oxiderend gebakken aardewerk.

Onbepaald

32197	Onbepaald; NK: 15 m Romeinse tijd: zone met Romeinse bewoningssporen.
333057	Onbepaald; NK: 150 m Onbepaald: korinthisch kapiteeltje.

333066	Onbepaald; NK: 250 m 16de eeuw: eikenhouten plank met polychrome beschildering; 'afkomstig van 'zichtbaar spreidseel' uit het klooster van de Arme Klaren op de hoek van de Goudstraat en de De Beersteeg (?) Bron: X, Vondstmeldingen, 4. Goudstraat-Beersteeg, in: Stadsarcheologie Gent, 1979, jg. 3, nr. 2, p 40.
333404	Onbepaald Resten in baksteen

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De landschappelijke situatie van het plangebied indiceert een verhoogde verwachting inzake menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden. De ligging op een hoger en droger terrein binnen een ruime alluviale vlakte moet een zekere aantrekkingskracht gehad hebben op jager-verzamelaars. In de omgeving van het plangebied zijn reeds een ruim aantal vondsten aan het licht gekomen die in de steentijd kunnen gedateerd worden. De gekende archeologische waarden wijzen tevens op menselijke aanwezigheid gedurende de metaaltijden, de Romeinse periode en de vroege middeleeuwen.

De gemeente Sint-Amandsberg werd pas in 1872 officieel opgericht, maar werd reeds eerder vernoemd. De naam zou voor het eerst vermeld zijn in 1350 als te *Sente Amants*, in 1352 als te *Sente Amans* en in 1360 als *Sente Amandsberghe*. In 1350 werd een kapel opgericht wat wijst op een uitbreiding van de bewoning. De Heilige Amandus zou wekelijks op de heuvel gepredikt hebben. Hij verwierf rond 630 grote domeinen ten noorden van Gent. Deze domeinen gingen over naar een abdij die hij in Gent stichtte, Sint-Baafs. Het hele gebied werd ontgonnen. Het huidige Sint-Amandsberg maakte deel uit van de uitgestrekte Sint-Baafsheerlijkheid. De oorsprong van de gemeente zou verder terug gaan tot 966 wanneer de Sint-Baafsabdij ten noorden van de Sint-Amandsberg een van haar oudste hoeven opgericht had. Als site zou ze mogelijk teruggaan tot de 7de – 8ste eeuw. Dit hof wordt beschouwd als de oudste woonkern van Sint-Amandsberg. In de 17de eeuw verdwijnt het hof. Slechts de benaming *Singemkouter* blijft bewaard en verwijst naar de noordelijk gelegen akkers van het hof. In 1540 werd de Negenmeimarkt van het Sint-Baafsdorp verplaatst naar het gehucht Sint-Amandsberg. Op deze markt werd vee verhandeld wat veel volk aantrok. In 1847 werd aan de voet van de Sint-Amandsberg een nieuw kerk gebouwd en werd Sint-Amandsberg een zelfstandige parochie. 25 jaar later werd het een afzonderlijke gemeente. Later vergroeide het centrum echter morfologisch volledig met Gent. Tot in de tweede helft van de 19de eeuw was de gemeente gekenmerkt door land- en tuinbouw. Door de industrialisatie groeide het bevolkingsaantal en dus ook de bebouwing. Hierdoor werden nog de parochie van Onze Lieve Vrouw van de Oude Bareel (1928), van Sint-Bernadette (1949) en van het Westveld (1957) opgericht.²

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Sint-Amandsberg* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14012>
Hasquin H., Van Uytven R. & Duvosquel J.M. 1980. *Gemeenten van België, geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek Vlaanderen-Brussel*, Gemeentekrediet van België, Brussel, 975-976.

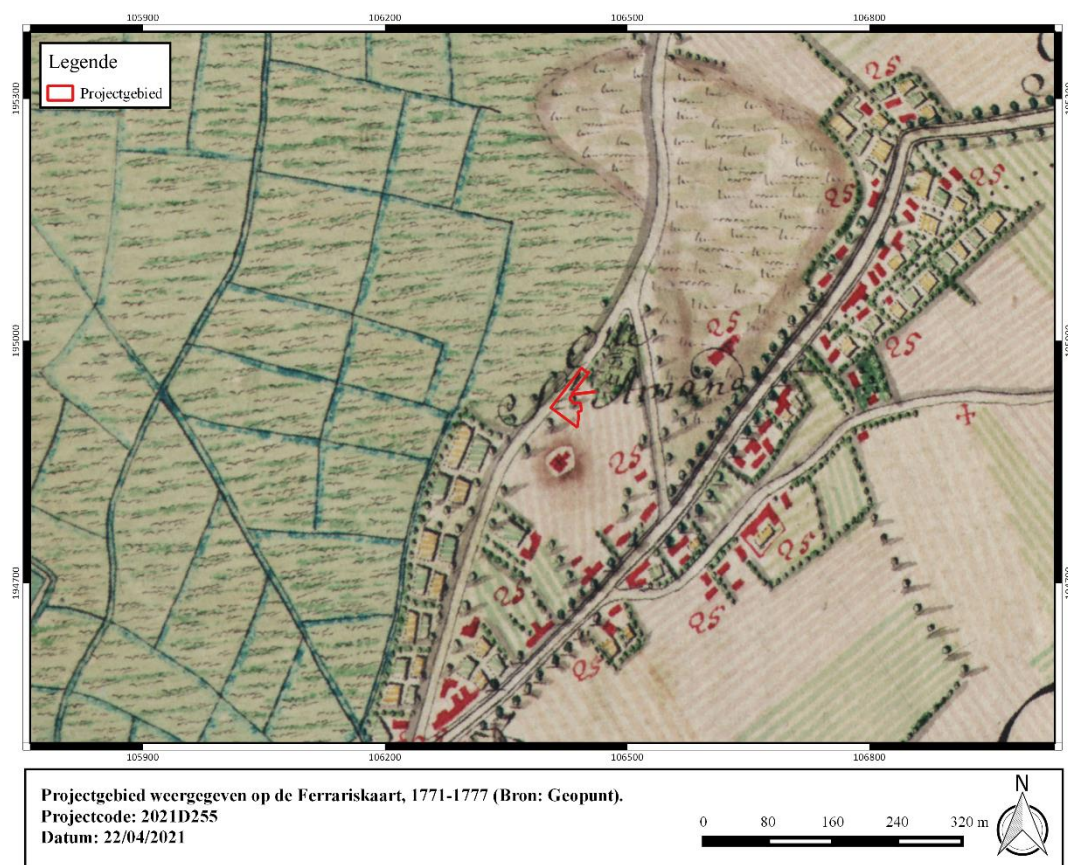
1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Deventerkaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Het verloop van de huidige Halvemaanstraat is reeds waarneembaar. Het plangebied situeert zich ter hoogte van open terrein waar 4 windmolens aanwezig zijn. Verder ten noordoosten situeert zich de bewoningskern. De Ferrariskaart karteert het plangebied als akker. Bij het intekenen van de omgeving op de Ferrariskaart zijn een aantal zaken onjuist geïnterpreteerd. Zowel de lokalisering van de Kapelleberg als de dorpskerk is fout. Ten noordoosten van het plangebied is wel duidelijk de contour waarneembaar van de rivierduin waarlangs het plangebied gelegen is. De Atlas der Buurtwegen geeft evenmin bebouwing weer binnen de projectgrenzen.

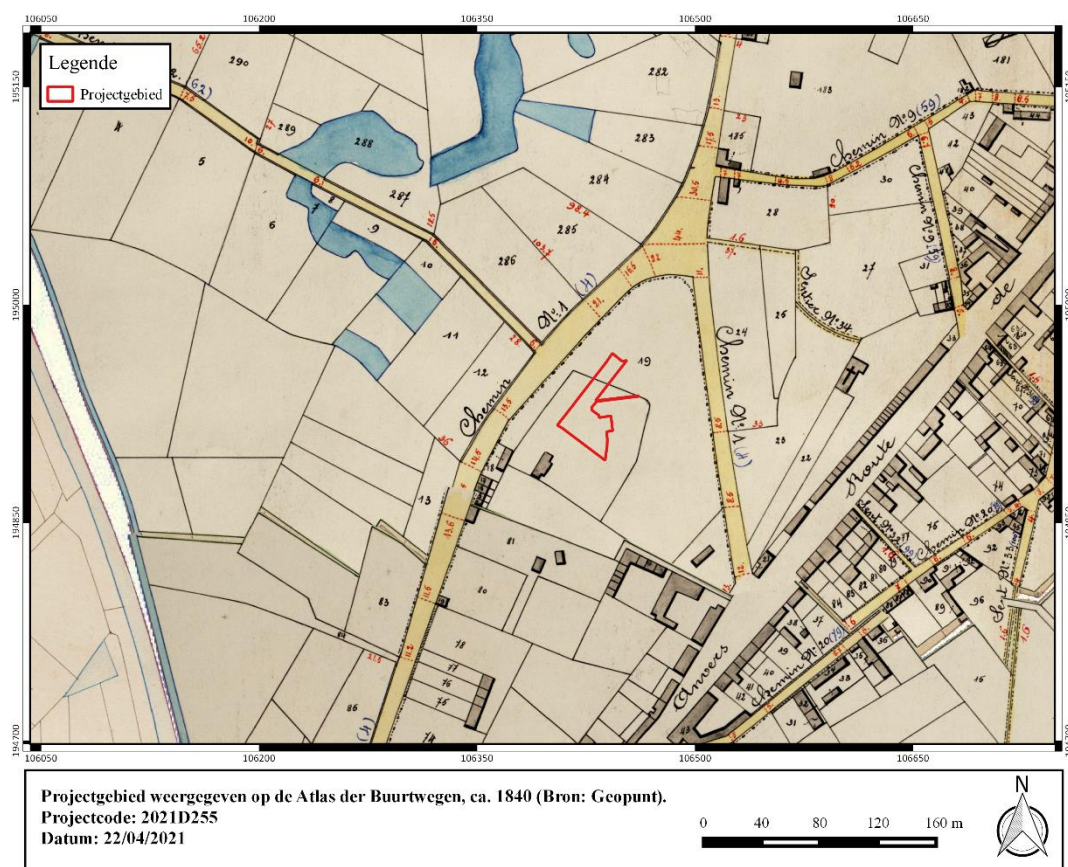
In 1848 worden de gronden in de omgeving van het plangebied eigendom van de kloosterorde van Onze-Lieve-Vrouw-Visitatie en in 1850 wordt de lagere school en het noviciaat ingericht. Nadien volgt er een stelselmatige uitbreiding van nieuwe afdeling, onder meer de oprichting van een normaalschool in 1888. De navolgende decennia is er een toevoeging van nieuwe schoolgebouwen in combinatie met aanpassingen of vervanging van oudere gebouwen.

Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

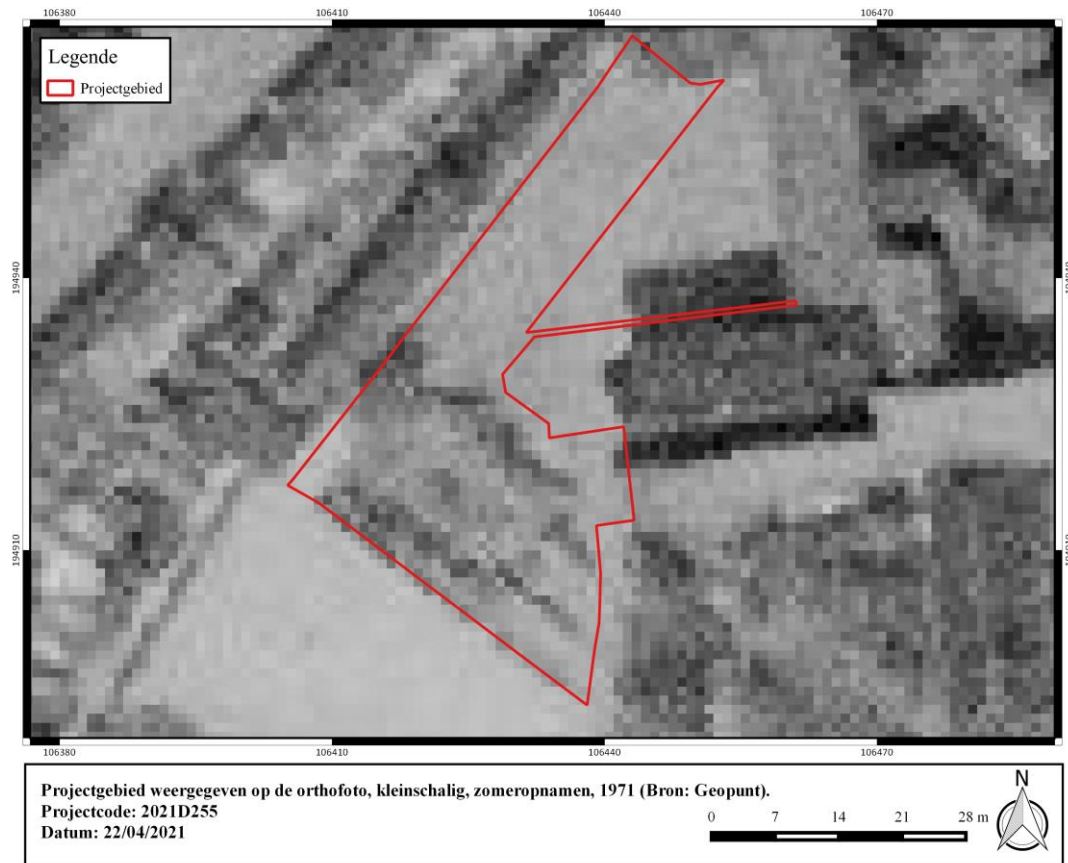

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

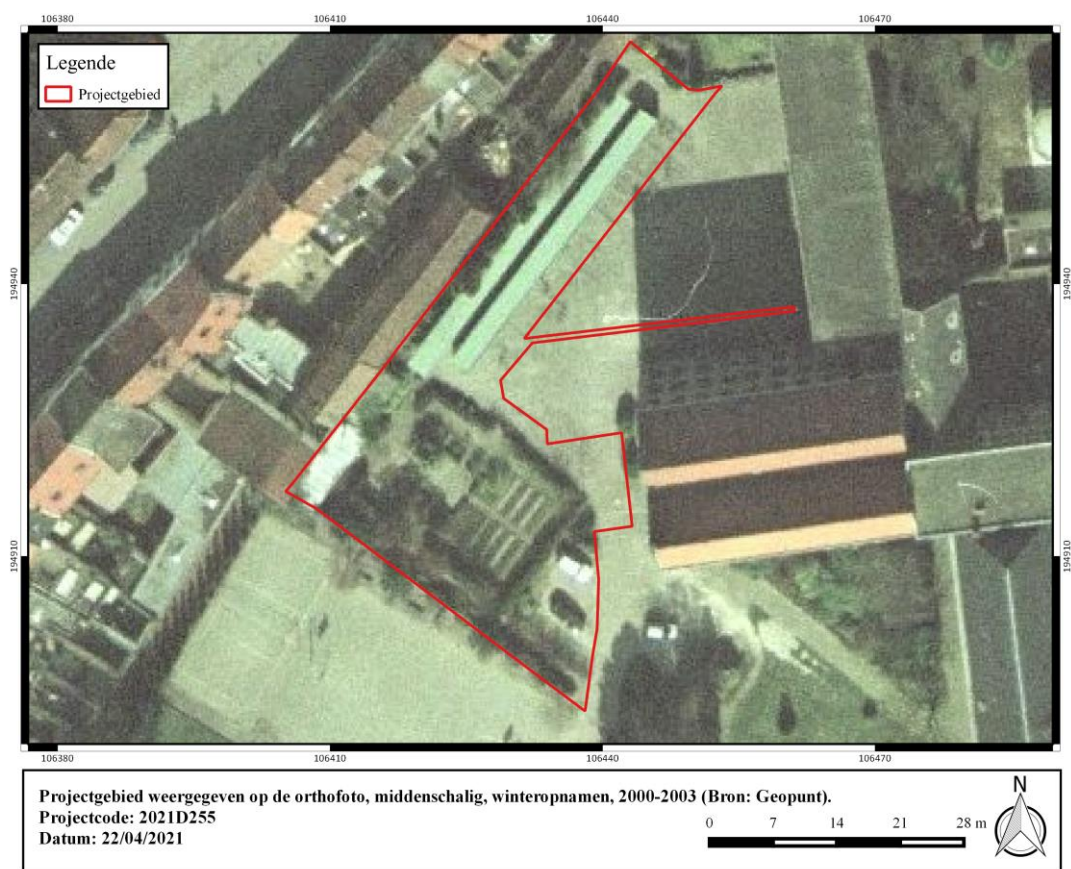
De orthofotosequentie geeft een zekere evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de oudste luchtopname lijkt in het zuidelijk terreindeel een gebouw aanwezig te zijn. De huidige infrastructuur binnen de projectgrenzen is in de jaren '80 tot ontwikkeling gekomen. De recentere orthofoto's geven geen opmerkelijke wijzigingen weer.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de aanleg van een nieuwe fietsenstalling met omliggende groenaanleg aan de Visitatiestraat 5 te Sint-Amandsberg, deelgemeente van Gent. Het volledige projectgebied is ca. 1222 m² groot en wordt heden reeds ingenomen door een fietsenstalling en een groenzone. In het kader van de nieuwe stalling wordt het lager gelegen deel van het terrein eerst deels opgehoogd. De nieuwe stallingen zullen een gecombineerde oppervlakte hebben van ca. 235 m², deze worden gefundeerd op strookfunderingen tot ca. 90 cm onder het huidige maaiveld. Het overige deel van het terrein wordt ingericht als groenzone of verharding. De maximale ingreep bedraagt hier ca. 50 cm onder het huidige maaiveld.

Sint-Amandsberg is gelegen ten oosten van Gent, in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de rand van een oude buitenbocht van de Schelde en een Holocene duin waarop het centrum van Sint-Amandsberg zich heeft ontwikkeld. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. Op het hoogtemodel is te zien dat er ter hoogte van het onderzoeksgebied reeds maaiveldwijzigingen hebben plaatsgevonden in functie van de aanwezige infrastructuur.

Op de Ferrariskaart is de omgeving van het onderzoeksgebied ingekleurd als akkerland. In het optekenen van de kaart zijn echter onnauwkeurigheden geslopen. Zowel de Kapelleberg als de dorpskerk zijn onjuist gelokaliseerd. Dit staat wel correct weergegeven op de 19^e-eeuwse bronnen. In de 2^e helft van de 19^e eeuw worden de terreinen eigendom van de kloosterorde van Onze-Lieve-Vrouw-Visitatie en wordt de huidige lagere school er ingericht. Binnen de orthofotosequentie is vanaf het luchtbeeld van de jaren '80 de huidige toestand te herkennen. De voorbije decennia wijzigt er weinig.

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn reeds een groot aantal archeologische vindplaatsen en indicatoren gekend, mede dankzij het werk van de Gentse dienst stadsarcheologie. Een groot deel van deze vindplaatsen bevindt zich ten westen van het onderzoeksgebied, in het Sint-Baafsdorp rondom de Sint-Baafsabdij of in de historische kern van Gent. Ten noorden van het huidige onderzoeksgebied zijn bij verschillende onderzoekscampagnes aan de Hogeweg resten aangetroffen die wijzen op aanwezigheid tijdens het neolithicum en bewoning tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Tevens werden er enkele grote grafmonumenten uit de bronstijd in kaart gebracht. Ook uit de vroege middeleeuwen werden er crematieresten en aardewerk aangetroffen. Ook aan de Waterstraat en Lijnmolenstraat werden indicaties waargenomen voor de aanwezigheid tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Ook ten zuiden van het onderzoeksgebied, aan Herlegem en de Duyvenstaartstraat, werden resten gerecupereerd die wijzen op aanwezigheid tijdens het neolithicum en metaaltijden of Romeinse periode. Op basis van de gekende archeologische vindplaatsen kan gesteld worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied quasi continu mensen aanwezig zijn sinds het neolithicum.

Hoewel op basis van zowel landschappelijke factoren als de gekende vindplaatsen gesteld kan worden dat er in de omgeving van het onderzoeksgebied uitgegaan dient te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed wordt verder onderzoek op het terrein als weinig zinvol beschouwd.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

De Moor, G. 2000. Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad 22, p.6.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Hasquin H., Van Uytven R. & Duvosquel J.M. 1980. Gemeenten van België, geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek Vlaanderen-Brussel, Gemeentekrediet van België, Brussel, 975-976.

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

